

Legyen a millenium ünnepe a hazai turistaságnak is fordulópontja. Zárjuk le eddigi kezdetleges működésünknek első korszakát s lépjünk át mi is a biztos céltudatos munkálkodásnak szép jövővel kecsegtető új korszakába. Vessük meg ügyünk jövőjének alapját azzal, hogy megindítjuk azt a mozgalmat, melynek célja:

Magyarország összes turista-egyesületeinek egyesítése!

Dr. Thirring Gusztáv.

Kirándulások a Barczasági hegységekre.

(Folytatás.)

VI. A Feketehalmi hegy. (1294 m.)

(2 képpel.)

A Kolozsvár felől Brassóba érkező utasnak már a vasuti kupé ablakaiból feltűnik azon lapított kúpalakú hegycsúcs, mely a többi magasabb hegyekkel csak néhány enyhén emelkedő alacsony hegy-nyúlvánnyal lévén kapcsolatban, a barczasági róna nyugati szélén a többiektől úgyszólván elkülönítve emelkedik ki. Ez a Feketehalmi hegy, más néven Kotla (Zeidner Berg 1294 m.).

De épen azért, mert a Feketehalmi hegy — leszámítva a lábainál elterülő dombokat — a síkságból közvetlenül emelkedik ki, jelentékenyen magasabbnak látszik, mint a milyen valóban s messze terjedő látóképet is nyújt, minthogy közelfekvő hegyek a róla nyíló kilátást nem korlátolják.

Brassóból az este fél 10-kor induló gyorskocsival lehet legolcsóbban megközelíteni, melyben egy ülés 92 krba kerül; sokat azonban ezzel nem takarítunk meg, mert kénytelenek vagyunk ez esetben Feketehalom városában a „zur Schwarzburg“ fogadóban megszállni, hol az ellátás elég jó és olcsó. A ki azonban a túrt egy nap alatt akarja megtenni s nincs kedve az unalmas, poros országúton gyalog végig vándorolni, fogadjon Brassóban egy fiakert, mely az utast 3—4 forintért $\frac{3}{4}$ óra alatt Feketehalomba szállítja. De gyalog is megtehetjük Brassóból a túrt egy nap alatt, annál inkább, mert a csúcs megmászása rövid időt vesz igénybe s útközben pihenés gyanánt Vidombák történeti nevezetességgel bíró régi templomát is megsejmelhetjük. Ha a gyalogolást választjuk, végig megyünk Brassó ó-városán a Bartholomäus-templomig, hol a városból jövő út egyenesen tovább vezet, mi azonban nem ezen haladunk, hanem a templom mellett balra kanyarodó útra térünk, mely az ú. n. „Gesprengberg“ mellett elhaladva, nemsokára jobbra kanyarodik s nyílegyenesen vezet Vidombákon

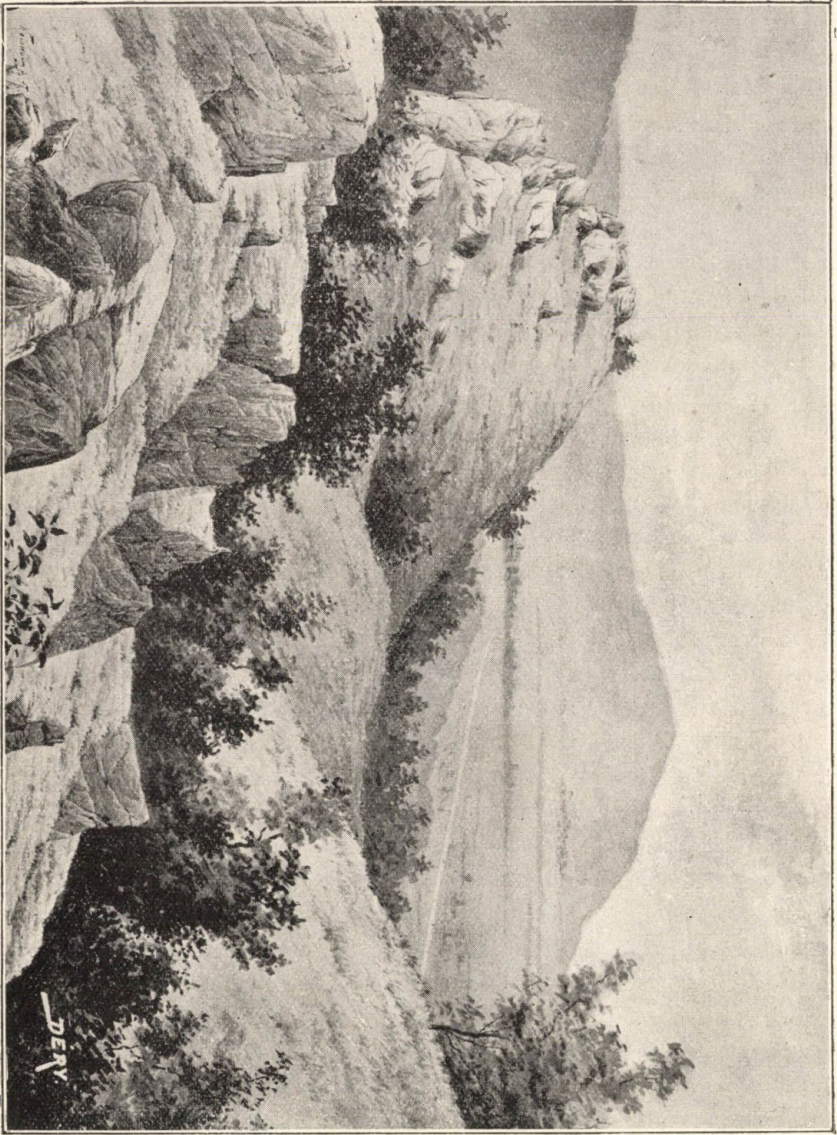
keresztül Feketehalomba. Vidombákon a régi evangélikus templomon kívül más megtekinteni valót nem találunk, ez azonban azért nevezetes, mert hajója még 1300-ból származik s a templomot egy öreg kastély veszi körül, melyet 1658-ban a törökök és tatárok megostromoltak.

Vidombák mögött a Tisztavíz- vagy Fehérvíz-folyó (Weidenbach-Fluss), Feketehalom előtt pedig a Barcza-folyó (Burzen-Fluss) hidján menve keresztül, beérünk Feketehalomba, melynek főterét vesszük hegymászásunk kiinduló pontjának. A csinos városkában különös nevezetesség nincs, legszebb épülete a városháza, hol a turista vezetőt is lelhet Göbbel György hivataloszlaga személyében. Erre azonban szükség nincs, mert a ki az alább részletezett úton halad, az célját el nem tévesztheti, ha azonban az utat még sem lelné fel, akkor legezészerűbb toronyirányában neki vágni a csúcsnak, mint ezt magam is megtettem s nemsokára reá fog akadni a minden tévedést kizáró serpentin-útra.

A főtérről kiindulva a Weihergasse és Aepfelgasse-n megyünk végig, majd betérünk a Hellebrunnengasse-ba, mely kivezet a városkából a hegyek alá. Az utolsó háznál egy csermely folyik az úton keresztül, e mögött pedig egy látszólag elzárt deszkakapu állja útunkat, de ha ezt jobban megtekintjük, tapasztalni fogjuk, hogy a kapu csak be van támasztva s mellette akadálytalanul tovább mehetünk. Kis darabon balkéz felől léczkerítés kíséri a csúcsot környező szelid lejtésű elődombok egyikén keresztül egy fiatal fenyűerdőbe, melynek szélén útbaigazításul „Bergweg“ felirással ellátott jelzőoszlop áll. Ettől kezdve a csúcsig úgyszólván parkszerű sétaúton haladunk fel, mely néhány kigyóalakú kanyarulatot téve, előbb hatalmas szálfákból álló balsamos illatú fenyű őserdőbe, ezt elhagyva pedig gyönyörű bükkösbe vezet, hol a serpentin-út a fákra szegezett kis fekete táblákkal megszámozott 21 fordulót képez. Az erdő oly sűrű, hogy a napot csak a levelek közt helyenkint átszürenkező s a földön tánczó vékony fényfoltokban látjuk s a napvilágra addig ki sem jutunk, míg a csúcsra nem érünk. Az utat szegélyező fantasztikus alakú fák némelyike a mesebeli szörnyekre emlékeztet. Egyiknek törzse egy zömök törpe, melynek főalakú tömbjéből sűrű vékony ágak ágaznak el, mint a sünsörtéi; másiknak tövéből két törzs nőtt fel egymás mellett, egy vastag, mely ágainak erőteljes karjaival átkarolja az ugyanazon töből nőtt vékonyabb törzset s magához szorítja, mint az anya gyermekét. Mindenütt méla csend, csak imitt-amott zörgeti meg a száraz levelet valami fürgé kis gyík, vagy egy kósza fekete rigó, a mint a földet

vastagon borító száraz levélrétegen botorkálva hernyóit keresi. Az út kitünően van készítve, síma mint a parkett, helyenként lépcsőzetes, de azért elég meredek. Követ, sziklát alig látunk s már izgatottan várjuk a hosszúnak tetsző erdei séta végét, midőn a forduló megszűnik, az út egyenesen halad felfelé s kis tisztásra jutunk, melynél az útból jobb felé egy ösvény ágazik el. Mi azonban most erre rá nem térünk, hanem örömmel felvágatunk a bokrok közül az előttünk néhány méternyire emelkedő, füvel borított csúcsra, mely apró sziklákkal van telehintve. Az erdei útról kilátás semerre sem nyilván, nem látjuk, csak sejtjük az emelkedést, melyet megtettünk s így kétszerte szebbnek tűnik fel a kilátás, melyet a csúcsra érve élvezhetünk. A Fekete-halmi hegyet a Barczaság Rigi-jének nevezik s ezt a nevet annyiban meg is érdemli, hogy a róla nyíló körkép határozottan szép; óriási sziklatömböket azonban nem látunk, mert a Barczaság hegyóriásai: a Bucsecs, Nagykőhavas stb. innen meglehetősen távolságra nyúlnak fel az égnek, csak a Királykő konturja látszik határozottabban, mely hozzánk legközelebb esik. Ennek mindkét csúcsa markánsan mutatkozik, elválasztva egymástól a Krepatura hasadék mély szakadéka által. Délre a Bucsecs, keletre a brassói hegyek: a Czenk, Keresztényhavas és Pietra Măre emelkednek, végtelen finom nűanszokban mutatva be a leheletszerű halvány kék szín diszkrét koloraturájának egymásba folyó árnyalatait, jobbra pedig a fogarasi dombvidék erdős, halomszerű emelkedései tarkítják a képet. A Czenk előtt látjuk Brassót, tovább Hétfalut, e mögött pedig a Csukás elmosódó körvonalait. Lábainknál fekszenek Feketehalom városának rendezett házsorai, Brassó és Feketehalom között pedig a Barczaság síkja, átszeldelve a Tisztavíz és a Barczafolyók füzessel szegélyezett vizei által. A látvány élénken emlékeztet a Csorbai tó partjáról a lipói síkra nyíló látóképre, a mennyiben alattunk nyúlik el a távolság körébe vesző lapály, melyet a Fekete-halmi hegy körül sűrűbben, a síkság felé pedig mind ritkábban elhintett apró sötét foltoknak látszó fák tarkítanak. A háttérét beszegik a Barczaság távoli hegyei, az egész képet pedig átfutja a levegő halvány kék fátyola, bizonytalanná téve a távolból előcsillanó világosabb részek körvonalait. A vége felé közeledő nyár perzselő napja sötét lilaszín fellegeket gyűjt a levegőég azurjára s hamis színben tünteti fel a szemlélő előtt a tárgyakat s a távolságot. Majd megszakad a felhőkárpit, szertelövelnek a vakító fénysugarak s ismét tisztábban látjuk a körvonalakat, a színeket, határozottabban a méreteket, a nagyot, a parányit. Kidomborodnak a finom színek, melyekkel a nyár géniusának alkotó csetje a tájat megfesti, de már látjuk a

közeledő őszi romboló munkáját az erdő zöldje közé itt-ott belevegyített piros és sárga foltokban, melyekkel a rombolás művészetét, a lassú

A feketehalmi hegy látóképe a Czenkrői tekintve. (Déry József rajza.)

elhalás hideg akkordjait, melegebbé, tetszetősebbé varázsolja. Melankólikus báj, mélabús költészet ömlik szerte a poétikus tájon, a fenséges nyugalommá kristályosodott örök csend szelid költészete. Fejünk felett

méltóságos nyugalommal, szárnyait alig-alig libbentve kereng a fejedelmi sas, éles szemeivel fürkészve a nyájtól elmaradt juhót, vagy az óvatosan nyulat, hogy villámgyorsan reácsapva, azt zsákmányul ejtse.

Sokáig elmerenghetnénk a fenséges látványon, ha az aggasztóan gyülekező fellegek nem intenének kirándulásunk befejezésére. Felkeressük tehát a kis gyalogösvényt, melyre az imént súlyt nem fektettünk, hogy kikutassuk, vajjon hová vezet s már néhány lépés után egy terjedelmes szoba nagyságú, tetszetős barlangba jutunk, hol a turista kényelmére elhelyezett padokon megpihenhetünk s elkölthetjük

Barlang a feketehalmi hegyen. (Déry József rajza.)

magunkkal hozott eleségünket. A barlang közepén asztal van felállítva, sőt jobb oldalán kemenczeszerű kürtőre is akadunk, mely főzésre használható, meg van tehát a mód adva, hogy az eső elől a barlangban rekedt turista, mint egy menedékházban, bizonyos ideig félrevonulhasson az idő szeszélyei elől. A barlangból különösen Feketehalom városára nyílik igen élvezhető kilátás, miután a csúcsról ebben az irányban a látóképet az előttünk álló fák részben elfödik.

Visszafelé ugyanazon úton mehetünk, mint a melyen jöttünk s ha Feketehalom városából a csúcsra 2 óra alatt jutottunk fel, a lejövet 1 óránál többet nem vesz igénybe. Előttünk áll azonban még jó

3¹/₂ órai gyalogolás Feketehalomból Brassóig. Nekivágunk az útnak noha az ég alján mindinkább sűrűdik a sötét ónszínű gőzkör, melyet a perzselő nap a látóhatár korongjára gyűjt. Gyorsan szedjük lábainkat, hogy útnak java részét szárazon tehessük meg, mert az országutat borító finom, fehér por tekintélyes sarat képvisel, ha megázik. Ha visszatekintünk a Feketehalmi hegyre, mely mint magánosan áll s a Barcaság egyik viharprófétájának tartott csúcs, maga köré szokta gyűjteni a légben kószáló felhősereget, látjuk, hogy a tetőn egy tenyérnyi, sárgás szürke felleg húzódott meg, élesen kiemelkedve a sötét háttérből. Ez vihart jelent. A tikkasztó forróságot felváltja a hirtelen keletkező hűvös szélroham. Recsegve-ropogva hajlonganak az út szélés itt-ott elszórt karsú jegenyék sudár derekai, a távirósodronyok közt hangversenyt rendez a vágató, bűgő, sívító légáramlat s elhozza magával az égi háború harci riadójaként az első menydörgés. távoli moráját. A mezőn dolgozó munkások aggódva gereblyézik össze s rakják szekereikre az összegyűjtött szénát s a szorgos szász menyecske ijedten kap széles karimájú szalmakalapja után, melyet leragadott fejről a közeledő vihar szele. Hirtelen fordul a szél, felkavarja az országút porát, mely mintegy hosszú farkú fehér sarkány vágat végig az egyenes országúton s nyílzápor módjára marékszámra szórja a kavargó homokot szemeim közé. Észak felé a szaggatott felhőrongyok szürkeségét egy ferdén lenyúló széles, sötét sáv szakítja meg, mintha a természet frissen festett vásznán végig törült volna egy avatatlan kéz. Ott már zuhog a zápor. Meggyorsítom lépteimet s mikor az első kövér cseppek kalapomat érik, én már befordultam Brassó hosszú utcájába.

VII. A Csukás (1958 m.) és a Hegyeshegy (1062 m.)

A Csukás Brassótól délkeleti irányban fekszik s az ország délkeleti részének sarokbástyája gyanánt égnek meredő barcasági havasok csoportjában kelet felé az utolsó magas kiszökellést képezi. Szorosan véve a Csukás már nem a barcasági hegyekhez, hanem a vele határos bodzai hegységhez tartozik, de azért az alkotó kőzetanyag azonossága folytán még a barcasági hegyekhez szokás sorolni. Több oldalról mászható meg, legezészerűbb azonban, úgy megközelíthetősége, mint útjának változatossága szempontjából Brassóból indulva, a Tatrangpatak völgyéből felkeresni. E célból levelet írunk Simon Andrásnak, a „Siebenbürgischer Karpathen-Verein“ vezetőjének, hogy a Csukás megmászása végett a délután 1¹/₂ óra tájban Brassóból induló Brassó-Hosszúfalusi helyi érdekű vonattal Bácsfaluba érkezünk;

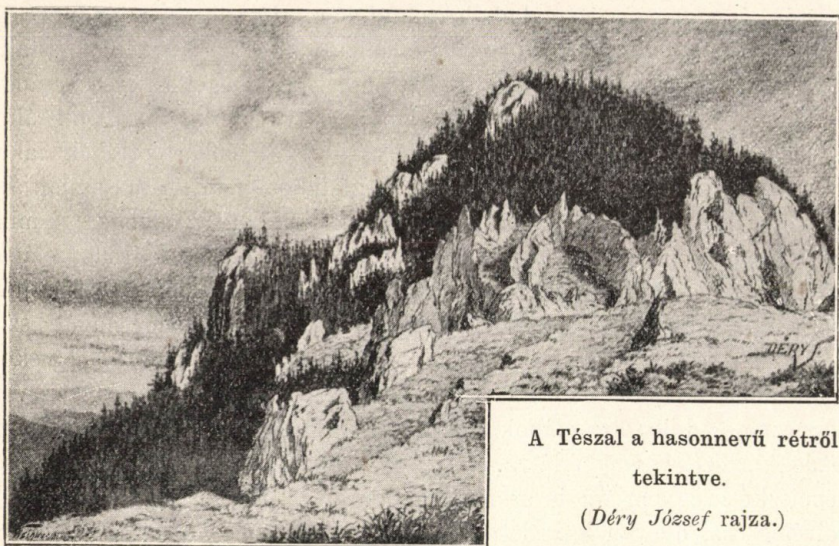
ajánlatos azonban a levélnek három nappal előbb való postára adása, mert annak kézbesítését a hétfalusi postahivatal leleményes lassúsággal eszközli. Két nappal előbb feladott levelem például csak akkor érkezett meg Simon Andrásnak Bácsfalu 13. sz. alatti lakására, midőn a faluba érve, őt már fel is leltem s vele a teendő túrra nézve meg is állapodtam. Simon András mint gazdaember mezei munkával foglalatoskodik s már ezért is czélszerű levelünket neki idejekorán elküldeni, hogy teendőit úgy intézhesse, hogy a kirándulásra szánt napon rendelkezésünkre álljon.

Ha a kocsai és élelem tárgyában előzetesen teendő intézkedésekre nézve vezetőnkkel megállapodásra jutottunk, szétnézhetünk egy kissé a csángó-magyarok és oláhok lakta faluban. Hétfalu — mint neve is mutatja — voltaképen gyűjtő fogalom s alatta együttesen Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu, Tatrang, Zajzon és Pürkerez csángó falvakat értik, bár tulajdonképen egybe építve csak a szászok által „Vierdörfer“-nek nevezett első négy van és a jobbára oláhok lakta Derestyé (Dirste), utóbbit azonban Hétfaluhoz már nem számítják. Hétfalut legnagyobbbrészt csángó-magyarok lakják: az oláhok — mint e vidéken általában — a falunak a völgyekbe beépített külső elágazásaiban vonulnak meg. Már a házak külsejéről is meghatározhatjuk, hogy milyen nemzetiségű annak lakója; míg ugyanis a csángók szeretik a felső részén rácsozattal ellátott széles, nagy kapukat, melyeken gyakran a tulajdonos és feleségének neve s az építési idő is fel van jegyezve, addig az oláhok kapuja kicsiny, nyomott és feltétlenül bádogkereszttel van ellátva. Ezt a bádogkeresztet az épület födelének két végpontjára is szeretik alkalmazni. A csángó lakosság földmívelést űz, de van köztük sok hasznavehető kőműves is, kik jobbára Brassóba és Romániába járnak dolgozni; az oláhok a sokkal kényelmesebb pásztorokodással foglalkoznak. Feltűnő, hogy a magyar lakosság részben átvette az oláh viseletet, a mennyiben darócnadrágot viselnek s ingöket tüszőjük alatt épen úgy kívül hordják, mint az oláhok, újabban azonban — hallomásom szerint — a csángók közt mozgalom keletkezett oly irányban, hogy eredeti ruhaviseletüket visszaállítsák, vagy legalább ingöket ne viseljék kívül. Szomorú, de való, hogy míg az oláhoknak csak némelyike tud egy-egy szót magyarul, a csángók úgyszólván mindnyájan jól beszélnek oláhlul.

Ha végig sétálunk e falvakon, felleljük Csernátfalu piacán az 1848—49-i szabadságharcban elesett csángó vitézek egyszerű emlékoszlopát, mely 1891-ben közadakozásból emeltetett. Néhány perczet szentelve a névtelen hősök emlékének, tovább haladunk a falu fő-

közlekedési erét képező országúton Hosszúfalu felé, mely valamennyi csángó község között a legnagyobb, úgy hogy míg egyik végétől a másikig jutunk, teljes órát gyalogolhatunk. Hosszúfalu után Tatrang, majd Zajzon következik, hol jódfürdőt találunk, mely Brassó tulajdonát képezi. Ily módon áttekintést nyervén e kevés látnivalót nyújtó, de azért éppen nem érdektelen községekről, valamelyik kereskedésben ellátjuk magunkat a holnapra szalámival, tömlőtúróval s effélékkel, meleg ételt azonban még Hosszúfalu „nagy“ vendéglőjében sem kaphatunk.

Időnk lévén, felkapaszkodhatunk a falu felett czukorsüveghez

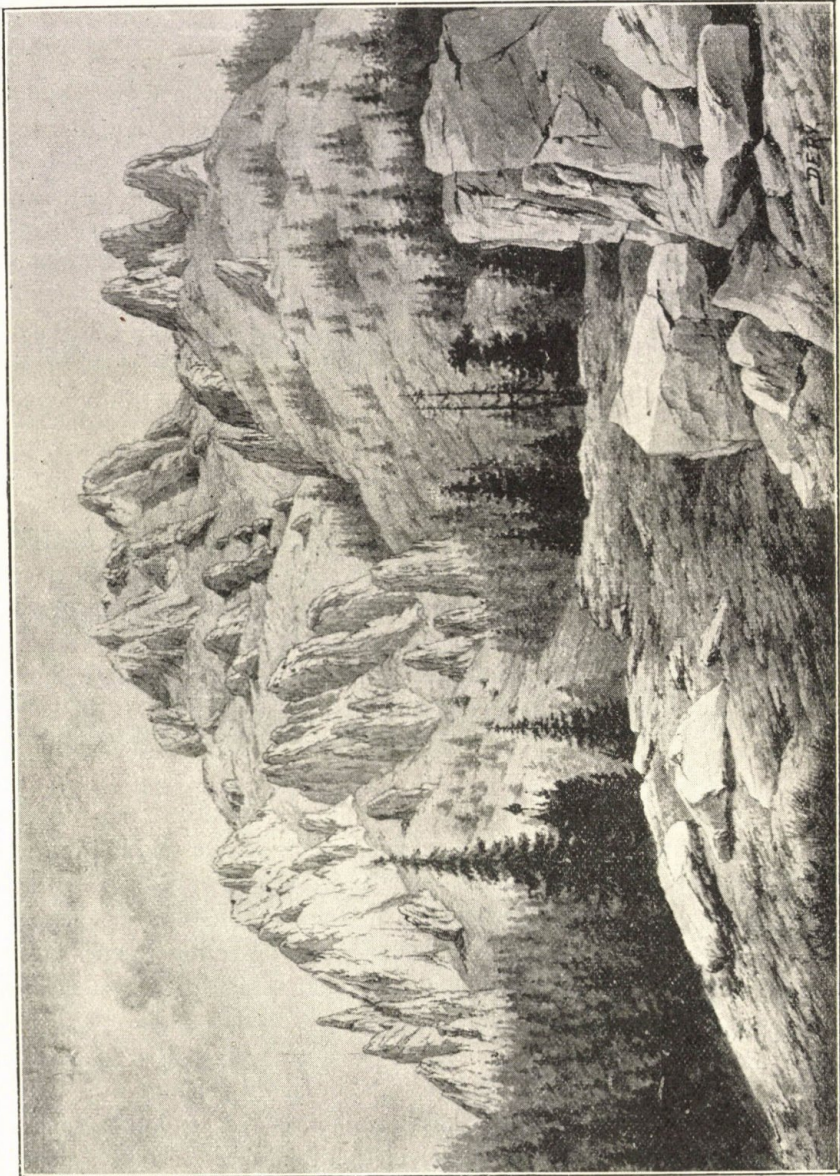

A Tészal a hasonló nevű rétről
tekintve.

(Déry József rajza.)

hasonlóan emelkedő 1062 m. magas Hegyeshegyre, melyről igen szép kilátást élvezhetünk észak felé a barcasági rónára, délnyugat felé pedig az innen pyramis alakúnak mutatkozó karcsú Keresztényhavasra. E'czélből Bácsfalunak a völgyekbe nyúló valamelyek kiágazásán végigmenve, toronyirányában nekivághatunk a közvetlen előttünk emelkedő csücsnek. Kezdetben lejtős rétre érünk, melyen oláh pásztorok legeltetik juhaikat, majd egy kis gerinczre jutunk, hol egész a völgyfenéig lenyúló kerítéseket találunk, melyek a Hétfalu tulajdonát képező hegyből az egyes falvak birtokába bocsátott részeknek határát jelzik. E kerítések némelyi kének mentén ösvényt is lelünk, mely azonban gyakran átbuik a kerítés alatt annak másik oldalára, ha tehát követni akarjuk az ösvényt, nem marad más hátra, mint átugrani a kerítésen. Sokáig azonban ne bizzuk

magunkat az ösvényre, mert az átvezet bennünket a Garczin-patak fenyvesekkel benőtt völgyébe, tartsuk inkább mindig szem előtt a

A Cskás nyugati oldala. (Déry József rajza.)

csúcsot, s midőn az ösvény már lefelé indul, akkor hagyjuk azt el, térjünk balra s vágjunk neki egyenesen a csúcsnak. Útunk nem lesz

könnyű, a mennyiben a felette meredek és síma füvel benőtt, esuszamlós hegyoldalon való felkapaszkodás sok fáradsággal és verejték-ontással jár, de ha feljutottunk a felmérési jelzéssel ellátott s néhány konglomerát sziklával fűdött csúcsra, megjutalmazva fogjuk találni rövid ideig tartó fáradságunkat.

A Hegyeshegy a róla kinálkozó látkép tekintetében megfordított pendant-ja a Feketehalmi hegynek, a mennyiben az egyik a barcasági síkság keleti, másik pedig nyugoti szélén terjeszkedvén szét, mindkettőről egyrészt a rónát, másrészt a barcasági hegyeket tekinthetjük át, csakhogy ellenkező irányban. Szembeszökő a hasonlatosság különösen a tekintetben, hogy a Feketehalmi hegyről Feketehalom (Zeiden) városába, a Hegyeshegyről pedig Hétfaluba láthatunk be, a mennyiben ezen helységek a vonatkozó hegyeknek közvetlen lábainál fekszenek. Emeli a látvány szépségét a leáldozóban levő nap, mely búcsúsugaraival aranyfátyolt borít a ködben úszó idylli tájra s mosolygóvá változtatja a körülöttünk zordon fenségben emelkedő büszke sziklabérczeket. Mindenütt néma csend, végtelen nyugalom. Alattunk az örökké zsibongó város, hol az emberek élnek, verejtékeznek, szeretkeznek, de azért egyik faj felfalja a másikat. Látom a házak tömegét, de nem az embereket, ezeknek alakjuk ily magasságból tekintve elvész, mint a féreg a földben. Még a szellő sem hozza fel nyüzsgésök zaját, de elhozza a viruló nyár minden édes illatát, mely a lemenő nap verőfényében sütkérező virágsereg százszínű kelyhéből szárnyra kél. És szárnyat öltve szívembe lopózik a dal, a mélabús melódia, mely a hegyoldalban rózsét gyűjtő leányka ajkiról elröppen s mely annyira beleillik az esti fény aranytengerében úszó táj zavartalan harmoniájába. Hallgatom, hallgatom a perzselő dalt s alig veszem észre, hogy a nap immár áldozóban van, pedig az esthajnali csillag — mint valami arany diadémbé foglalt sziporkázó gyémánt — már ott ragyog a havasok fenséges homloka felett. Elbúcsúzom tehát az előttem fekvő gyöngyörű panorámától, hogy még besötétedés előtt leérjek Bácsfaluba, melynek ablakaiban immár pislogni kezdenek a gyertyák és mécsek halvány világai. Ez a túr Bácsfaluból 2½ óra alatt elvégezhető.

Leérkezvén Bácsfaluba, felkeressük derék vezetőnket, ki éjjeli szállásul lakását a legnagyobb készséggel bocsátja rendelkezésünkre, sőt igazi magyaros vendégszeretettel még kitünő vacsoráról is gondoskodik. Másnap reggel 6 órakor befogatunk s megkezdjük két óráig tartó kociútunkat, mely Ó-Sánczon át a Tatrang patak mentén vezet. Ó-Sáncz voltaképen nem falu, hanem csak határhelység, melyben a

mellékvámhivatalok helyiségein, a pénzügyőrök és csendőrök lakásain kívül más épületet nem találunk. Útunk Ó-Sánczig meglehetősen egyhangú, azontúl azonban már változatosabb s a kora reggeli órákban felette érdekessé teszi azt a völgyekben meglapuló köd, melyből egy fordulónál a Tészla mézskúpját látjuk kiemelkedni, körülnyaldosva a foszladozó felhőktől s élesen megvilágítva a kelő nap arany sugaraitól. E látvány feledtetni velünk az arcunkba csapkodó reggeli hideg szél kellemetlenkedéseit s örömünk a fölött, hogy a ködből kiemelkedő csúcsok magok felhőmentesek, annál nagyobb, minthogy a Csukás és a Feketehalmi hegy gyűjtőhelye a felhőknek s mindkettőt a Barczaság viharprofétáinak tartják. Nem kell tehát attól tartanunk, hogy kirándulásunk sikerét esetleg az eső veszélyeztesse.

A kanyargó s helyenként kigyóalakban vezetett kocsitűt a Tatrang patak mentén halad s mi addig megyünk kocsival, míg elérjük a Tészla patakot, mely a Tatrang vizébe ömlik. Itt egy kőből összerakott kis kunyhót, ú. n. kesszeriát találunk, hová a Csukáson levő sztinákban lakó pásztorok a fent elkészített süritett sós tejet lovakon leszállítják s e kunyhóban abból sajtot készítenek. A kocsitűt innen egy darabig a Tatrang, majd a belészakadó Kiság patak mentén tovább vezet ugyan Romániába, mi azonban leszállunk a kocsiról, mely itt várakozik reánk visszatértünkig, megtöltjük üvegeinket a Tészla patak hús vizével s ezt köpönyegünkbe csavarva háti zsákunkba tesszük, mely így meg lévén védve a nap hevétől, hűvösségét órákon át megtartja. Vízét azért szükséges magunkkal vinni, mert további útunkban patakot már nem lelünk s a mi csekély vízre akadunk is, az ihatatlan.

Így felszerelve délkeleti irányban egyenesen nekivágunk az árnyas erdővel borított, enyhén emelkedő gerincnek, melyen a hegyi pásztorok lovai által letaposott elég jó ösvényen körülbelül másfél óráig gyalogolva, gyönyörű alhavasi rétre jutunk, hol örömmel tartunk pihenőt annak a megkapó látványnak szemlélésére, mely figyelmünket lebilincseli. Ez a Tészla rétje. Alig néhány lépésnyire előttünk a juramész sziklából álló, legömbölyített tetejű Tészla (1427 m.) emelkedik hófehér szirtjeivel, melynek egyes sziklái közül világos smaragdzöld fűszőnyegek mosolyognak felénk, szakadékaiból pedig haragos-zöld fenyvesek emelik karcsú törzseiket az ég felé. Alattunk, a meddig a szem ellát, egy bizarr rendetlenségben méltóságos lassúsággal hömpölygő ködtenger terül el, — egy végtelen ködoczeán, hullámaival mintegy ostromolva a belőle szigetek gyanánt kiemelkedő csúcsokat — egy gomolygó, füstölő, olvadt ezüsttömeg, mely szün-

telen változtatja, alakítja a Tészla reá vetődő árnyékát. A köd mozgása következtében az árnyék hol elnyulik, hol összetömrül, majd szétválnak a forrongó tömegek s a felhőfoslányok közt bepillantást nyerünk az alattok húzódó völgyek kékes sötétjébe. Időnként elszakad

Konglomerát sziklaképződmények a Csukás nyugati oldalán. (Déry József rajza.)

egy-egy felhődarab, felemelkedik s a szellő által elkapva, fehér lepelbe burkolt, kiterjesztett karú démonként rohan fel fejünk felett. Alig győzünk betelni ennek a forrongó kráternek szemlélésével, pedig mily érdekes látnivalókat fedezhetünk fel, ha más irányban is széjjel tekintünk. Ott van maga a Csukás sajátos sziklaképződményeivel, a Dongókő fehér szirtjeivel, a Keresztényhavas, Buceacs, Nagykőhavas

stb. kéklő csúcsai. A Tészla kúpjától jobbra kis faépületet fedezünk fel, ez egy kordonház, hova állítólag meghálni járnak azok, kik a napfelköltét a csúcsról akarják élvezni. Nem gondolom azonban, hogy ezt a szennyveszélyes deszkabódét erre a célra fel lehetne használni, mert eső idején ide hajtják be a pásztorok juhaikat s ezek a kordonházat annyira összerondították, hogy abban tiszta helyet alig találunk. A tőle nem messze lévő sztina azonban, melyet a barátságos oláh pásztorok szívesen bocsátanak rendelkezésünkre, ennek a célra jobban megfelel, annál is inkább, mert itt gyakran juhtúró vagy sajtfélre is szert tehetünk, sőt közelében egy forrás által képezett tócsát is lelünk, melynek vize azonban sárgás színű és ihatatlan, de a magunkkal hozott conservek megfőzésére esetleg igen jól felhasználható.

Befejezve körszemlénket, a Csukás irányában kissé leereszkedünk a réten, majd annak folytatása gyanánt ismét feljutunk a gerincez hatalmas bükkjei közé, hol azonban mindinkább tért hódít már a piros tobozait himbáló jegenyefenyő karsú sudara. Itt csakhamar ketté ágazik útunk. Ha a jobb felé vezető ösvényre térnénk, nemsokára ismét egy sztinát fedeznénk fel, mi azonban balra tartunk, s rövid idő múlva tapasztalni fogjuk, hogy az erdő mindinkább ritkul, a kő és szikla szaporodik, az út egyre meredekebbé, az ösvény egyre rosszabbá válik. E meredek, görgeteges részleten felkapaszkodva elérünk útunk legerdekesebb részletéhez, a Csukás hatalmas konglomerát szirtjeihez, melyek már a Tészla rétvéről is impozáns látványt nyújtanak s a hegynek meredeken aláeső nyugati oldalát mintegy támogatják.

A Csukás szikláinak anyaga krétaképletű konglomeratum s ha tüzetesen szemügyre vesszük ezeket az eltemetett város kiásott romjaira emlékeztető, szétszórt kötömböket, szembetűnőleg megfigyelhetjük rajtuk az őstermészet alakító, romboló s fantasztikusan újra építő szakadatlan működését.

A szikla, melyben a teremtő őserő fensége a leghatásosabban jut kifejezésre, a megtévesztett némaságot jelképező kő hangosan beszél el keletkezésének történetét. A konglomerát talaj végtelenül kedvez a víz működésének s így magyarázható ki az a bizarr sziklaképződés, melyet a legerősebb fantáziával is bajosan tudnánk utánozni. A kavicsokat és csillámpalát magában foglaló kötőanyagot ugyanis a víz elhordotta, hasadékokat vájt bele s ezeket addig szélesbítette és mélyítette, míg a sziklák teljesen szét nem fűrészelődtek. Az eredetileg egy nagy tömeget képezett s most már így szanaszéjjel darabolt szikla-

tömböket az eső folytonosan mossa s miután ennek a konglomerát kőzet legkevésbé képes ellenállani, azokat mind le is gömbölyíti, úgy hogy olyan élesen csúcsosodó sziklákat, milyeneket a gránit képez, a konglomerát anyagú hegyeken nem találhatunk. Ezen legömbölyített tömbök harántosan hasadnak, a hasadékok vonalakat rajzolnak a kövekre, azokat árnyékolják s létrehozzák a legérdekesebb sziklaalakulásokat. Itt a kötőanyagból kihullottak a kavicsok, a kőzet leszelt sajtóhoz hasonlóan likacsokkal látszik teleszórtnak, s a szikla egy teljesen kifejlődött ragyás sphynx-főt ábrázol; ott a sűrűn elhintett piros kavicsok jobban kiemelkednek az anyakőzetből s a gömbölyű szikla feltűnően emlékeztet Kraxlhuber Tóbiás torzalakjára. Amott egy csomó egymás mellé helyezett hófehér lisztes zsákot veszünk észre, kissé távolabb pedig egy turbánnal díszített török főt vélünk felfedezni, majd oszlopokat, szarvakat, prismákat, gömböket és rovátkos szélű várfalakat látunk, az előttünk húzódó gerincz tetején pedig egy szétterpesztett újjú óriás kéz bilincseli le figyelmünket.

Ezen kéz irányában vezet egy darabig útunk a Csukás kisebbik csúcsának oldalában mindaddig, míg fel nem érünk magára a gerinczre, hol az alulról ujjaknak látszó óriási sziklabálványokat jobb oldalt hagyjuk s bal felé tartva megpillantjuk a felmérési jelzéssel ellátott, fűvel benőtt csúcsot. Útunk itt boróka, henyeenyű és sűrűen elterülő afonyacserjék között a romániai oldalon vezet s az afonya között gyakran felleljük a havasi rózsa apró, fényes levelű bokrocskáit. S ha előbb az a kis görgeteges útrészlet talán nem volt inyünkre, az ezután következő füves rész még kevésbé fogja felkelteni tetszésünket, mert az immár magasra szállott nap felszárította a harmatot, a fű csuszamlóssá vált, az emelkedés pedig a csúcs felé most már fokozott. Lábunk minduntalan megbicsaklik a fűvel beborított gödrökben, gyakran néhány lépést vissza is esúszunk s ha önkénytelen megragadjuk az egyedüli fogantyút képező fűszálakat, az kezünkben marad. Nem csekély fáradsággal járó, de egyáltalán nem nehéz kapaszkodás után a gerinczről egy fél óra alatt jutunk fel az 1958 m. magas csúcsra, mely a magyar-román határszélen emelkedvén, bepillantást enged egyrészt a Barczáságba, másrészt Románia hegyei közé.

Valamint a Tészláról a Csukás, úgy ez utóbbinak csúcsáról viszont a Tészla vihartépte, erdős sziklatömbje képezi azon támaszpontot, melyen a tetőről szerte kalandozó szemünk első sorban megpihen. Teljesen kivethetjük innen azt a gerinczet, melyen a Tészláig feljutottunk, majd valamivel közelebb a Tészla réjtjének zöld bársonyát s még közelebb a Csukásnak általunk keleti oldalán megkerült kisebb csúcsát látjuk.

A Tészlától jobbra az ezen oldaláról szédítő meredeknek látszó Dongókő, vagy Donghavas (1568 m.) emelkedik, északnyugati irányban pedig a ködbe borult Barczaság kéklő rónája terül el, melybe merészen belesnyulik a Feketehalmi hegy kupola alakú széles háta. Nyugatra a lapos tetejű Nagykőhavas vonja magára figyelmünket, hivatatólag mutogatva a levegő halványkék fátyolán át is erősen tündöklő szirtes, keleti oldalát; tőle jobbra, valamivel távolabb a Keresztényhavas nyulánk piramisa, balra pedig a messze távolban a Királykő sápadtkék körvonala szegi be az ég azurját, míg délnyugat felől a Bucsecs rengeteg sziklatömege, mint a körülötte csoportosuló hegysereg rettentetlen vezére ostromolja az eget. Dél felé húzódik a Csukás főgerince s ebből emelkedik ki a Bratocia (1769 m.), ugyanebben az irányban Románia erdőborította hegláncolatai között a Telegna, helyesebben Teléjnu patak völgyében a Cheja kolostornak csillogó bádogteteje kápráztatja szemünket, keletre pedig a Tejkő (Pietra laptelui, 1586 m.) szagatott, fehér fala veri vissza az erősen reatűző napsugarakat, végre északkeleti irányban közvetlen közelségben a Dombromir (1683 m.) üti fel barátságos zöld fejét pittoreszk sziklaképződményeivel. Ha ehhez a festői háttérhez előtérnek képzeljük a Csukás másik két csúcsát, melyeknek smaragdzöld füve közül itt-ott előbukkan a hófhér konglomerát szikla s ha még figyelembe vesszük azt, hogy a csúcs alatt néhány méternyire sűrűn találhatjuk a sötétlila színű harangvirág között a lángoló piros török szegfűvet és a halványkék nefelejtset, melynek érzékeny szirmai közt a feketebársonyos gyász-szöglencz billegtetű hímes szárnyát, magunk elé varázsolhatjuk azt a hangulatos panorámát, melylyel ez a szép hegyesűcs látogatóit megjutalmazza.

A Tészla rétvéről a csúcsra két óra alatt juthatunk fel, a leszálás azonban, ha ugyanazon az úton akarunk visszatérni, jóval kevesebb időt vesz igénybe. Mindazonáltal a gerinczig gyors lépésben nem ereszkedhetünk le, mert a meredek hegyoldal füves gödrei között hol nagyokat csúszva, hol hatalmasakat zökkenve haladhatunk csak tovább ezélünk felé, míg két és fél órai mentelés után leérünk a Tatrangpataknaál várakozó kocsinkra, hol — bár kissé későn — de annál jobb étvágygyal elfogyasztjuk magunkkal hozott ebédünket s azután visszakoocsizunk az előbbi úton Bácsfaluba. Mielőtt itt vasútra szállanánk, átsétálunk a falutól alig 2—3 percznyi távolságban levő Derestyére, hol a Brassóba induló helyi érdekű vasutat, vagy a Predeál felől érkező személyvonatot Zell testvérek sörfőzőjének kényelmes és előkelő vendéglőjében várhatjuk be.

A most eszetelt úton kívül a Csukást megmászhatjuk az előbbi-

nél valamivel hosszabb, de kevésbé érdekes úton a Zajzon patak völgyéből is. E czélból a kirándulásunk előtti délután omnibuszszal Zajzonba hajtatunk, itt a nagy vendéglőben meghálunk s másnap reggel hosszú és egyhangú úton felkocsizunk a Zajzon patak mentén annak a Szász patakkaival való egyesüléséig, honnan a Dongó vizének völgyén s a Donghavas nyugati oldalán felgyalogolunk a Tészla rétéjére. Innen azután a már előbb leirt úton kapaszkodhatunk fel a háromcsücsü Csukás tetejére. Zajzomból ezt az utat oly módon is megtehetjük — s ez a czélszerűbb — hogy a Zajzon mentén vezető kocsit az Eszterbécznél felbeszakítva, felmászunk a gerinczre s a Daragó fején át jutunk a Tészla rétéjére; sőt e két főbb utat egymással össze is kapcsolhatjuk oly módon, hogy a tatrángi völgyön mászunk fel s a Zajzon patak völgyén térünk vissza, vagy megfordítva.

Egy harmadik út Nyén faluból vezet a Csukásra. Ez az út a Nyén patak mentén halad Bodzafalun át a bodzai vámig, honnan gyalog megyünk fel vagy a Nagy-Döblény patak mentén, a Donghavas jobbra felől hagyva a Tészla rétre, vagy pedig a bodzai vámtól a Bodza folyó s később a Strimbu patak mentén a Pirooska völgyben fel egyenesen a csücsra. Ez az utóbbi út természeti szépségekben gazdagabb s így igényeinket jobban ki is elégíti. A negyedik út a Csukásra a Strimbu-völgytől jobbra a szűk, vadregényes Ördög-völgyön (Valea Drakului) vezet.

Ákár az egyik, akár a másik úton jutunk azonban fel a Csukás tetejére, azt fogjuk tapasztalni, hogy mindenütt annak sajátos szikla-képződményei dominálnak azt a kedvező benyomást, melyet róla nyerünk. Leginkább magán viseli azonban egyéni bélyegét a Tatráng-patak felé néző oldalán, mely határozottan a legjutalmazóbb s melynek nagyszabású szirtjei a Csukást az erdélyi rész egyik legérdekesebb hegyévé avatják. Sajátságos, hogy bár hegyászási nehézségekkel egybekötött feladatot ezen útonban megoldanunk nem kell s így a turista nagyobb fáradság nélkül hozzájuthat igen érdekes természeti ritkaságok élvezetéhez, ezen sajátos hegycsücsöt mégis oly kevesen látogatják. Ennek okát egyrészt abban vélem felfedezni, hogy úton közben hűsítő forrásra nem lelünk, másrészt pedig abban, hogy általában túlságos hosszúnak tartják azt az utat, melyet Brassótól, mint kiindulási ponttól a Tatráng-patak melletti kesszeriáig kocsin kell megtennünk, holott ez a kocsizás jó lovakkal nem tart tovább két óránál.

Bármely oldalról közelítünk azonban meg ezt a karakterisztikus szép hegyet, nem fogjuk sajnálni sem a kocsit kellemetlenségeit, sem

azon csekély fáradságot, melyet megmászása czéljából reá fordítottunk, mert úgy a róla kinálkozó gyönyörű látókép, mint szikláinak jellegzetes és bizarr alakulata örökre bevésődik emlékezetünkbe s mindig kiemelkedő mozzanata és felejthetetlen emléke marad turista-működésünknek.

Déry József.

Kirándulások a Magas-Tátrában.

I. A Nagy-Krivánra.

Mult év augusztus havában a Fáttra-Kriván menedékházának felavatása után néhányan Csorbára utaztunk, hogy előleges megállapodás szerint Budapestről jövő társainkkal találkozzunk. Pár heti szabadságunkat a Magas-Táttra sziklái között barangolva óhajtottuk eltölteni, hogy a turistaság testedző, szívet-lelket élesztő sportja által magunkat felüdítsük.

Kirándulásaink programját még Budapesten összeállítottuk, melyet hála a kedvező időjárásnak pontosan be is tarthattunk. Miután ezen kirándulások már többé-kevésbé ismereteseek, a mennyire lehetséges, röviden fogom előadni egyes túrjainkat.

Első kirándulásunk czélját Liptómegeye legmagasabb pontjának a Nagy-Krivánnak megmászása képezte.

Augusztus 22-én, reggeli 5 óra 45 perczkor indultunk el kedvező időjárás mellett az 1351 méter magasságban fekvő Csorbai-tótól. Útunk eleinte a tó nyugati partjával párhuzamosan haladó jól járható árnyas helyen vezetett. Később a fenyőerdő ösvényén, majd a kivágott és elszórva heverő fenyőtörzsek, tuskók között haladtunk a Furkota-patak azon pontjáig (1479), hol az Osztra-gerince alatt a Furkota-völgy bejárata kezdődik.

Innen északnyugati irányban folytatva útunkat, fél óra alatt (7 órára) a Pred Handel-völgyhöz jutottunk, a törpe fenyők régiójához. Egy patak előtt elágazik az út, a nyugati a Palenczia-orum (1150) mellett Pod-Banskóba vezet, míg az északi irányban húzódó a Kriván felé tart. Ez utóbbin haladva, láttuk fűvel benőtt nyomait annak az útnak, melyen a mult században felhagyott Kriván érczbányák termékeit szállították.

Észak felé tartva sűrű törpe fenyő-erdőn keresztül, meredek lejtőn kapaszkodtunk fel Zadny-Handel-völgyrészlet felé, párhuzamosan azou patakkal, mely a Kriván és Krátka gerincei között fekvő Zöld-tóból nyeri vizét s alsó folyásában a Fehér-Vággal egyesül. A patakon áthaladva a Kriván déli nyulványát — a Nad-Pavlovu hegygerinczet — fél körben megkerülő s az elhagyott aranybányákhoz vezető útra értünk (itt ágazik el a Krivánra és a Zöld-tóhoz vezető út), melyen tovább haladva, 8 óra 30 perczkor érkezünk az aranybányákhoz, hol egyúttal pihenőt is tartottunk.

Ezen aranybányák még a mult század második felében liptói,